

naraščajoča se opravila, nekaj z ozirom na neprijazne puščice, ki so na-nj letele iz nekih časnikov, nekaj zato, ker noče biti nikomur na poti, zlasti pa z ozirom na svoje zdravje posebno na slabeče oči. Gospod dr. Bleiweis kaže, koliko se sme ceniti mnenje časni-karsko, gospoda dekan Kosar in dr. Ulaga pa, da gla-sovi po časnikih so le osebni glasovi, nikar pa obče mnenje, zaupanje vsega odbora visoko odtehta posa-mesne želje; komur so vse razmere slov. Matica znane, on zaupljivo tudi ta nasvet podpira; odbor se nadja, da tiskarno popravljaje prihodnje leto ne bode tako težavno in da si tajnik to delo sme olajšati; da mora tajnik imeti že drug stalen kruh, ker Matica pri svojih do-hodkih še ne more s primerno plačo najeti si tajnika itd.

Po nekterih hvalnih besedah predsednikovih se od-bor razide ob pol 2. popoldne.

Politične stvari.

Jugoslavenstvo jedinstvo.

Vprašanje, ki ga je konferencija južnih Slavenov 1. decembra v Ljubljani na dnevni red stavila, ob-deluje se jako marljivo od prijateljev in protivnikov naših.

Zanimiv je v prvem oziru spisec gosp. Radiča, ki ga nahajamo v poslednjem listu „Reforme“ pod naslo-vom „Ein windisches Reich“. On pravi, da ona misel, jugoslavenstvo dežele habsburške monarhije ze-diniti v eno celoto, ki se je izrekla v shodu rodoljubov jugoslavenstvih v Ljubljani, ni nova misel. Ista ideja je že rodila se v 16. stoletju, in bili so prosti kmetje, ki so se je prijeli gledé na tadanji notranji stan „sloven-sko-hrvaških“ dežel in gledé na vnanje nevarnosti. Al izid te poskušnje jedinstva ne po poti postavní, am-pak po poti krvave prekucije bil je žalosten.

Kratek posnetek Radičevega spisa je ta:

Bilo je namreč 1573. leta, ko so v vseh „sloven-skih deželah“, poklicani od „bratov“ na Hrvaškem, kmetje kot en mož stopili na noge in se zedinili v hud boj maščevanja. Zahtevali so, da se jim povrnejo „stara pravda“ (stara pravica), po cesarji Maksu I. in cesarji Ferdinandu I. odpravljené „županijske sodnije“ (staro-davne slovanske naprave) in stare „svobodščine“ o colih in davkih. Gosp. Radič popisuje po tem s zgodovine posnete dogodbe v vaséh na meji hrvaški in štajarski v Brežicah, odkodar so poslanci s „petelinovim peresom“ šli križem po deželi do najvišjih gorenskih krajev. Boj se je začel 29. januarija 1573. leta, kteremu je vojsko-vodja bil neki Ilia (Elija Gregorić), v bojih zoper Turke skušeni vojak. Kmečkim krdelom nasproti so se postavili nemški plemenitniki iz Štajarskega, Ko-roškega in Kranjskega; po 3dnevnom boji je bila „slo-venska“ kmečka armada na vseh krajih od armade ce-sarjeve pobita, — Ilia je bežal v gore. Še le čez več mesecev so ga vjeli in na Dunaj peljali, kjer je on s še drugimi vjetniki od 11. aprila do 4. maja stal pred krvavo sodnijo, kateri je predsedoval dunajski „stadt-richter“. Ilia in vsi drugi ž njim so bili na smrt obsojeni.

Casništvo jugoslavenstvo.

* „Südslavische Zeitung“ tedaj začne, kakor prilo-ženi razglas kaže, v vojaškem Sisku izhajati ob novem letu. Radostni pozdravljamo list, ki bode v nem-škem jeziku boril se za svetinje južnih Slavenov. Pro-gram njegov povdarja sicer najbolj interese trojedne kraljevine v razmeri ogersko krono, vendar se smemo nadjati, da faktično bode hodil širjo pot in tudi Slo-

vence jemal pod svoje krilo. V to ime kličemo mu: „Dobro došel!“ Cena za četrto leta po pošti mu je 4 gold. Naj ga podpira vsak Slovenec, ki nemški ume! Vrednik mu bode velečenjeni gosp. Praus.

* „Vienac“ se zove lepoznanški list, ki izhaja v Zagrebu, kterega tudi mi, ker je „naše gore list“, svojim čitateljem toplo priporočamo. Tako-le se glasi poziv na naročbo: „Za koj dan nastat će „Vienacu“ treće godište a ovaj će jedini hrvatski beletristički list izlaziti i na dalje u dosadanjem obliku. Pozivljuć dakle štovano občinstvo, da se izvoli na-nj što mnogo-brojnije predplatiti, preporučujemo ga zaštititi svih rodo-ljuba, koji su uvjereni, da nam je stalo samo do na-rodnooga napredka. Ma da i ima neizpunjenih želja, možemo se ipak pozvati na sud odličnih pisaca, koji nam izriekom pohvališa nastojanje te nas bodre, da ostanemo na dosadašnjem putu. A najbolja nam je pre-poruka, što nas perom pomažu i podupiru: P. P., I. T. (pjesnik Kriesnicâ), O. Utješenović Ostrožinski, Janko Jurković, Vl. Vežić, Franjo Marković, Ivan Dežman, L. Vukelić, B. Milutinov, A. Tkalčević, Armin Pavić, Franjo Ciraki, Avg. Šenoa, Evg. Jos. Tomić, Bl. Lor-ković, Ivan Zahar, J. Gržetić, Tade Smičiklas, Drag. Jambrečak, J. Peksidr, Franjo Petračić, Armin Šrabec, Vlad. Mažuranić, dr. Gj. Pilar, Špiro Brusina itd. Uz ovakovu pomoć nadamo se pouzdano sve to većemu napredku. Pjesme po izbor, izvorne pripoviedke, po-učni članci svake ruke, predavanja namienjena žen-skumu spolu kitit će nam list i od nove godine; a što nam je nada sve drago, od sada biti će načina, da uz mnogu pjesmu priobćimo i najpev. — Izlazit će „Vienac“ u dosadašnjem vidu i uz dosadašnju cieniu: Na godinu za domaće 6 fr., za vanjske predplatnike 7 fr., na pô godine polovica toga. Predplata neka se šalje „Admi-nistraciji Viena“ u Zagrebu. Najcienije su pošiljke poštanske naputnice. U Zagrebu prima predplatu knji-žara Svetožara Galca u Ilici.

Ivan Perkovac,
urednik i izdavatelj „Vienac“.

Mnogovrstne novice.

* Samoprodaja tabaka bo v Avstriji padla. Ogri so začeli vrtati v ta monopol državni, in kar Ogri začno, tudi izpeljejo; vsaj mi Cislajtanci zmirom ple-šemo kakor godejo Ogri. Že je ogerski finančni mini-ster Kerkapolyi naznanil ogerskemu državnemu zboru, da bode prihodnje leto mu predložil načrt postave, da se prenaredi ali popolnoma odpravi pravica, ki jo dozda sama vlada ima, da prodaja tobak, kajti zdaj ne sme nihče na Ogorskem in v našem cesarstvu tobak pridelovati brez vladinega dovoljenja, ali kar ga pri-dela z dovoljenjem, vsaj moraga prodati vladi, da sama ona ž njim kupčuje. Ker je več dežel za tobakorejo pripravnih in bi lastniki za tobak pripravnih zemljišč lahko veliko si prislužili s pridelovanjem tobaka, zato je res želeti, da bi se odpravil ta monopol. Al vprašanje je: kako bo avstrijsko-ogerska vlada si nadome-stila dohodke, ki zdaj državi po tem monopolu vsako leto dohajajo? Ogerska vlada ceni čisti dohodek, ki ga po tobaku prejme, na 10 milijonov in 624.100 gold. Kerkapolyi sam prša: po kterih direktnih davkih se bo ta zguba nadomestila, ker že zdaj od 54 milijonov direktnih davkov (zemljišnih, hišnih itd.) morajo 20 mi-lijonov s silo iztirjati? — V našem cesarstvu pa nese državi tobak še več, namreč 19 milijonov 321.586 gld. čistega dohodka; s kterim davkom pa bi se ta zguba nadomestila, ako bi se vladna samoprodaja tobaka od-stranila? Ako bi smeli kmetovalci tudi tobak pridelo-vati, gotovo bi si marsikdo pomnožil svoje zemljiščine

dohodke, — al kako bi se država nadomestila zgubo dohodkov po tobaku?

* Pariz šteje 2,150.900 glav. Da toliko ljudi mnogo reči potrebuje, kažejo te-le številke: Predno je nemška armada oblegla Pariz, so vsaki dan potrebovali: 19.725 centov kruha, 4990 vreč moke, 490 volov, 130 krav, 430 telet, 2963 glav drobnice, 2150 centov slanine, 1150 centov kurenine in divjačine, 1490 centov rib, med temi dve tretjini živih morskih rib, 2950 centov krompirja, 5000 centov sočivja (repe, salate, kumar itd.), 1120 centov surovega masla, 280 centov sira itd. Koliko pa še raznovrstnih pijač in enacij stvari, o čemur ni natanjčnih naznanil. Misliti se dá, da je zdaj drugače. Konjsko meso je v navadi, pa tudi mačke, psi in podgane so dobre. Raznovrstne živali, ki so bile poprej po lepih vrtih le na ogled, hodijo zdaj kuhane in pečene na mizo.

* *Francoska in nemška — nekdanj in zdaj.* Francoska je leta 1789. obsegla 9600 štirjaških milj; 1808. leta 13600; 1815. leta 9665; 1860. leta 9850. Njena prejšnja meja se po miru, 1815. leta od zaveznih vlad podpisanim, ni kar nič skrčila, temveč še dalje segala kot pred glasovito ustajo. Nemčija, to je, severno-zavezne in južne nemške države, pa merijo 9631 štirjaških milj. Če Nemci odtrgajo Francoski alzaske dežele spodnjerenske in gornjerenske, pa tudi sosednje lotarinške kronovine: Mozel (Metz), Meurthe (Nancy) in Vogeze (St. Die), priraste Nemčiji potem 501 štirjaških milj; imela bi toraj skupaj 10.132, Francoski pa bi ostalo le samo 9349 štirj. milj. Po zadnji štetvi iznaša sedanje ljudsko število v Nemčiji 38 milijonov in 512.877; v Francoski pa 38 milijonov in 7000. Če privzamemo še zgorej omenjene kronovine, ako Nemcem pripadajo, poskočila bi številka nemških prebivalcev za 2 milijona in 308.000, in Francoska bi v prihodnje imela le 35 milijonov in 759.000 stanovnikov, Nemčija pa 40 milijonov in 820.877.

Dopisi.

Koroško 22. dec. (*Čast, komur čast gré!* Bralci „Novic“ vedó, da po novi vojni postavi so vpeljeni kontrolni zbori odpustnikov (urlaubarjev) in rezervistov. Tako so bili tudi pri nas na Koroškem. Ker so se pri sklicu teh zborov in pri izvrševanju zbornih opravil tam pa tam godile napake vzlasti po nevednih ali surovih županih, ni tedaj čuda bilo, da je bilo sem ter tje upora in razpora dovelj, tako, na priliko, tudi v Pliberku. Temu nasproti pa se je godilo vse v najlepšem redu, na priliko, v Št. Pavlu blizu Wolfsberga in tudi drugod, kjer je naš velečenjeni rojak, c. kr. nadlajtenant gosp. Andrej Komelj dotično kontrolo opravljal. On vé, kaj zahteva pravica, pa tudi vé, s čem si more viši vojak srce pridobiti svojih podložnih — in to je, da se obnaša kakor med svojimi, govoreč ž njimi v maternem jeziku. Vso dotično postavo in vse vojne članke jim je po domače (slovenski) razlagal, in zgodilo se je v Kaplji, da je po končani razlagi en vojak iz vrste stopil in se v slovenskem jeziku očitno zahvalil gosp. nadlajtenantu, rekši, da je on prvi, ki jih je podučeval v tistem jeziku, ktereга razumejo. In kaj se je zgodilo v Št. Pavlu 6. dne t. m.? Ondi je nazoče župane in pa c. kr. vladnega komisarja vprašal: ali so morebiti med odpustniki in rezervisti tudi Slovenci? Odgovorijo mu, da so nekteri, a da vsi razumejo in govorijo tudi nemški. Ker pa skušeni gospod ni verjel tem besedam, vелеva mladenčemu, naj Slovenci, kateri nemščine ne razumejo, na levo stran se podajo, — in glejte! 11 jih je bilo, ktere so nemški kulturonošci v nemce prestro-

jiti hoteli! In razložil je slovenskim mladenčemu postavo po slovenski, akoravno so ga nemčurji pisano gledali; hvaležni obrazi vojakov pa so mu kazali, da je pravo zadel. Čast tedaj, komur čast gré! Cesar sam bi pohvalil tako delovanje gosp. Komelja. — Al tudi slovenske župane moramo pohvaliti; oni so pravi korenjaki, kajti ne enega odpustnika ali rezervista niso nepostavno klicali v kontrolni zbor in mu nepotrebnih stroškov potovanja in zamude časa prizadeli, kajti to ravno je bilo na več krajih krivo, da so nekteri župani sklicali vse odpustnike in rezerviste brez razločka. Zato tudi čast našim slovenskim županom — bistrim glavam!

Trst 23. dec. — Narodni napredek je v okolici naši čedalje večji; tudi kmetje so začeli čitalnico bolj obiskovati; pri „besedi“ 18. dne t. m. v rojanski čitalnici, ki se more med prve šteti, sem videl tri premožne okoličane, ki so pred letom še trdi bili ko kamen, da bi jih ne bilo spraviti v kako čitalnico, češ, da so čitalnice krive vseh zmešnjav. Al zdaj je led v njihovih srcih za narodno reč se otajal; sprevideli so, da vse delovanje je le za narodni blagor. — Težko pričakujemo na novo oživiljenega „Primorca“. Ako se vresniči, kar se je sklenilo 11. dne t. m. v rojanski čitalnici v zboru, v katerem sta tudi g. Klavžar in g. Doljak iz Gorice pričujoča bila, bode čez četrto leta vsaki teden izhajal. — Za Francosko se izvaževa ogromno veliko fižola, moke, žita, masti in masla, cele ladije samega sočivja jadrajo čez morje, tako, da se je sočivje zelo podražilo. Okoličan.

— „Beseda“ v nedeljo 18. t. m. v spomin Preširnov v rojanski čitalnici je bila krasna, deklamacije so bile dobre in času ugodne, pevski zbor zgolj kmečkih fantov, se je tako dobro sponesel, da mu je gromovita slava donela. Predsednik, župan gosp. Požar, je jako dobro govoril, da si je marsikako trdo srce pridobil; igrala se je glediščina igra: „Bog vas sprimi!“ Gospodščina Vesel-ova se je kot izvrstna igralka in čitalnici važna prihodnja moč obnesla; tudi gosp. Rajč, kot stari Ribničan, se je klasično vèdel; še posebna pohvala gré pa gospej Dolinarjevi.

Iz Crnomlja 22. grudna. (*Volitev novega župana*) je bila pri nas 18. dne t. m. Čujte! kako se je vršila. Mi živimo tu med Belekranjci, ki so skoz in skoz Slovenci, tako, da se med narodom našim skoraj ne čuje ponemčene besede, a vendar tudi mi nismo brez nemškutarske stranke, — in ktera je zmagala pri volitvi? — Nemškutarska! „Prav tako, gotovo imate bolj prebrisane nemškutarje, ko ste vi Slovenci“ — bi utegnil kdo reči. Na to naravnost rečem, da ne, al zgodilo se je nekaj, kar se nam je nemogoče zdelo. Oni mož, ki se je štel za glavo narodnjakov, ki je bil po njegovih lastnih besedah pripravljen „žrtovati za narod kri in življenje“, kako se je zasuknil! Hotel je na vse kriplje izvoljen biti za župana, al ko izvé, da ne bo nič, zapustí narodno krdelo ter se podá v naročje — usmiljenim nemčurjem, al vendar mu tudi na tej strani ni bila sreča mila, — izvoljen je bil Stonič Andre. Mož je sicer pošten, Kočevar, nemško ume, a slovenščine ne, podpisati zná svoje imé. A kaj si more za to, ako mu nenadoma, prav po nedolžnem izročijo mestno krmilo! Vesel je, kakor bi bili tudi drugi kandidatje. Za svetovalca sta izvoljena Virant in Majerle, jako vneta nemškutarja. Premagala tedaj je una stranka z 7 glasovi zoper 5. *) Opomnim naj še to, da so na uni strani župan in oba svetovalca sama sebi tudi glasove dali. Ako

*) Ta „glorija“ vendar ne bode dolgo trpela, kajti nova osnova županij pride v kratkem, in potem bodo zopet nove volitve.